

ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ

ΕΠΙΛΟΓΕΣ

ΚΑΙ ΑΛΛΑ

(Η ΘΕΩΡΙΑ ΣΥΝΟΠΤΙΚΑ)

1) Ενεργητική σύνταξη

- Τονίζεται το υποκείμενο
- Απλό, άμεσο, ζωντανό, προσωπικό ύφος
- Υποκειμενικός χαρακτήρας γραφής, επικοινωνιακά κατάλληλος ο λόγος, προφορικότητα

Παθητική σύνταξη

- Τονίζεται η πράξη (ή το αποτέλεσμα της ενέργειας)
- Απρόσωπο, τυπικό, σύνθετο ύφος, μεγαλύτερη πλοκή, επίσημο ύφος
- Αντικειμενικός χαρακτήρας γραφής

2) Ρηματικά πρόσωπα

α' ενικό: • αμεσότητα, παραστατικότητα, ζωντάνια (ΖΑΠ)

- εξομολογητικός τόνος γραφή
- υποκειμενικός χαρακτήρας γραφής / βιωματικότητα (περιέχει το στοιχείο της προσωπικής μαρτυρίας, αξιοπιστία)

α' πληθ.: • ΖΑΠ

- κλίμα οικειότητας
- ανάδειξη της καθολικότητας, συλλογικότητας του φαινομένου
- εμφανίζουν κοινή οπτική (συγγραφέας και αναγνώστης)
- πειστικότητα
- εντάσσοντας ο πομπός τον εαυτό του στο σύνολο κεντρίζει αποτελεσματικότερα τον προβληματισμό του δέκτη, ενώ παράλληλα δεν αποποιείται τις ευθύνες του

β' ενικό: • ΖΑΠΘ

- διαλογικός χαρακτήρας
- εκφράζει φιλικότητα, άνεση
- διδακτικός τόνος γραφής (μπορεί να γίνει συμβουλευτικός, παραινετικός ο τόνος γραφής αλλά να δοθεί και ρητή εντολή αλλά και παράκληση)
- προσδίδει δραματικότητα στο λόγο
- μεταφέρει τον προβληματισμό στο δέκτη

β' πληθ.: • αμεσότητα, ζωντάνια, παραστατικότητα

- διαλογικός χαρακτήρας
- δραματικότητα
- προτρεπτικό / αποτρεπτικό ή διδακτικό ύφος
- σε κάποιες περιπτώσεις δηλώνει τυπικότητα, επισημότητα, απόσταση (πληθυντικός ευγενείας)

γ' εν. και γ' πληθ.:

- αντικειμενικότητα
- αμεροληψία
- ουδετερότητα
- γενίκευση (γενικά αποδεκτές αλήθειες)
- καθολική ισχύ (γενικά αποδεκτές αλήθειες)
- λόγος αποπροσωποποιείται
- ύφος επίσημο, ουδέτερο, επιστημονικό
- προσέγγιση από μηδενική εστίαση
- αποστασιοποιημένος παρατηρητής / ρεαλιστική διάθεση

Εναλλαγή ρηματικών προσώπων

→ Η εναλλαγή των ρηματικών προσώπων προσδίδει στο κείμενο ζωντάνια και εκφραστική ποικιλία.

→ Το κείμενο γίνεται πιο ευχάριστο, εύληπτο και προσελκύει το ενδιαφέρον του αναγνώστη.

4. Πρόθεση του συγγραφέα και ρηματικά πρόσωπα

- Να τονίσει την συνυπευθυνότητα / συλλογική ευθύνη όλων των ανθρώπων → α' πληθ.
- Να συμβουλευθεί / κινητοποιήσει → β' ρηματικό
- Να εξομολογηθεί / να εκφράσει προσωπική άποψη / να συγκινήσει / ευαισθητοποιήσει → α' ενικό
- Να απευθυνθεί με αμεσότητα και οικειότητα → α' και β' ρηματικά
- Να εκφραστεί επίσημα / απρόσωπα / ουδέτερα → γ' ρηματικό
- Να απευθυνθεί με αντικειμενικότητα / να πείσει → γ' ρηματικό
- Να εκφράσει μια καθολική πραγματικότητα → γ' ρηματικό

5) Ρηματικές εγκλίσεις

Οριστική: Δηλώνεται το βέβαιο, το πραγματικό

Δυνητική Οριστική: (θα + παρατατικός ή Υπερσυντέλικος): Δηλώνει το πιθανό

Υποτακτική: (να / ας / όταν / αν): Δηλώνει το ενδεχόμενο / το πιθανό / το επιθυμητό / την προτροπή / την ευχή

Προστακτική: Δηλώνει την υποταγή / την απαγόρευση / την προτροπή / την παράκληση / την ευχή

6) Λειτουργία ονοματικών κ' ρηματικών συνόλων

Ονοματικά σύνολα:

- Αποδίδουν το μόνιμο, το γενικό, το διαχρονικό και όχι το παροδικό κ' συγκεκριμένο.
- Χρησιμοποιούνται για επίσημη επικοινωνιακή περίσταση (επίσημο, επιστημονικό ύφος) και καθιστούν πιο σύνθετο το νόημα

Ρηματικά σύνολα:

- Ο συντάκτης απευθύνεται στο κοινό του με απλό τρόπο, γι' αυτό επιδιώκει την αμεσότητα της επικοινωνίας . Τα ρήματα δηλώνουν τη δράση.
- Ενδείκνυνται σε επικοινωνιακές περιστάσεις της καθημερινότητας.

7) Μικροπερίοδος (βραχυπερίοδος) λόγος

- Λόγος απλός, σαφής, γρήγορος και κατανοητός που διευκολύνει τη διαδικασία της ανάγνωσης και πρόσληψης.
- Στηρίζεται στην παρατακτική σύνδεση.
- Δηλώνει αυθορμητισμό, γι' αυτό ο λόγος είναι σύντομος και κοφτός με αποτέλεσμα το μήνυμα να μεταδίδεται με σαφήνεια, παραστατικότητα και ζωντάνια.
- Προσδίδει αμεσότητα, οικειότητα και προφορικότητα στο ύφος του συγγραφέα και βεβαιότητα του ομιλητή.

Μακροπερίοδος λόγος

- Χρησιμοποιείται για να αποδώσει σύνθετες συλλογιστικές πορείες.
- Στηρίζεται στη διαδοχική υπόταξη.
- Παρουσιάζονται σύνθετες και περίπλοκες σκέψεις.
- Ξετυλίγεται και αναπτύσσεται η επιχειρηματολογία του συντάκτη του κειμένου (+πειστικότητα).

- Προσδίδει δυναμικότητα και ένταση στο λόγο και προσδίδει μεστό και σύνθετο ύφος.
- Δείχνει την ικανότητα χειρισμού της γλώσσας από τον συγγραφέα.
- Μερικές φορές μπορεί να έχουμε νοήματα ασαφή και δυσκολεύεται η διαδικασία ανάγνωσης και πρόσληψης των μηνυμάτων.

8) Είδη σύνδεσης προτάσεων

Παρατακτική σύνδεση [κ+κ+κ..., Δ1 + Δ1 +Δ1] [όμοιες προτάσεις]

- Ο λόγος είναι απλός, λιτός, άμεσος, χωρίς επεξηγήσεις.
- Διευκολύνει τη διαδικασία της κατανόησης και πρόσληψης.
- ΖΑΠ

Υποτακτική σύνδεση [Κ+Δ} ή [Δ1 + Δ2 + Δ3] [υποτάσσεται η δευτερεύουσα στην κύρια]

- Σύνθετες μορφές λόγου.
- Σύνθετο και πολύπλοκο ύφος.
- Κάποιες φορές κάνει τα μηνύματα δυσνόητα
- Αποτυπώνει τις λογικές σχέσεις μεταξύ προτάσεων (αιτία: αιτιολογικές προτάσεις, σκοπός: τελικές προτάσεις, αποτέλεσμα: αποτελεσματικές προτάσεις κ.ο.κ.) (+πειστικότητα)
- Επίσημο ύφος

ΑΣύνδετο σχήμα

- Ένταση και έμφαση στο λόγο.
- Συναισθηματική φόρτιση, κορύφωση, κλιμάκωση
- Λόγος άμεσος, απλός, γοργός, κοφτός.
- Στόχος η ευαισθητοποίηση του αναγνώστη (+ θεατρικότητα, + δραματικότητα).

9) Λειτουργίες της γλώσσας

Αναφορική / Κυριολεκτική / Λογική / Δηλωτική / Επιστημονική

- Ο πομπός αποσκοπεί στην πληροφόρηση του δέκτη.
- Αποδίδεται το ακριβές περιεχόμενο των εννοιών.
- Απευθύνεται στη λογική του δέκτη.
- Ύφος πιο έμμεσο, τυπικό, ουδέτερο (+αντικειμενικότητα)

Ποιητική / Μεταφορική / Λογοτεχνική / Συνυποδηλωτική / Συγκινησιακή (εικονοπλαστικός λόγος)

- Ο πομπός απευθύνεται στο συναίσθημα του δέκτη.
- Οι λέξεις γίνονται σύμβολα (έμφαση στη μορφή του μηνύματος)
- Στόχος η ευαισθητοποίηση και η συναισθηματική τέρψη.
- Ύφος άμεσο, ζωντανό, παραστατικό, λογοτεχνικό, γλαφυρό.
- Το βάρος πέφτει στη μορφή του μηνύματος και κυρίως στην αισθητική απόλαυση που προκαλεί
- Η πραγματικότητα απεικονίζεται με πλασματικό τρόπο
- Κυριαρχεί η πολυσημία και η πολυδιάστατη προσέγγιση και ερμηνεία
- Υιοθετούνται λογοτεχνικές τεχνικές (σχήματα λόγου, εικονοπλασία)

10) Ύφος

Οικείο: καθημερινό λεξιλόγιο, χρήση α' και β' προσώπου, ερωτημάτων, παραδειγμάτων, αναλογιών, μικροπερίοδος λόγος, παρατακτική σύνδεση, καθημερινό λεξιλόγιο, ευθύς λόγος, διάλογος, ρηματικά σύνολα.

Άμεσο, ζωντανό, παραστατικό: χρήση α' και β' προσώπου, ενεργητική σύνταξη, ποιητική λειτουργία της γλώσσας παρατακτική σύνδεση ή ασύνδετο σχήμα, ευθύς λόγος, ερωτήματα, διάλογος, εικόνες, καθημερινό λεξιλόγιο, ρηματικά σύνολα.

Έμμεσο, τυπικό, επίσημο, ουδέτερο

γ' ενικό, παθητική σύνταξη, αναφορική λειτουργία της γλώσσας, πλάγιος λόγος, ειδικό, επιστημονικό λεξιλόγιο, ονοματοποίηση, εξεζητημένο λεξιλόγιο.

Λιτό

Έλλειψη σχημάτων λόγου, παρατακτική σύνδεση ή ασύνδετο σχήμα.

Λυρικό

Χρήση σχημάτων λόγου, ποιητική λειτουργία της γλώσσας, επίκληση στο συναίσθημα.

Χιουμοριστικό

Λογοπαίγνια, σαρκασμός, προφορικότητα του λόγου, καθημερινό λεξιλόγιο.

Ειρωνικό

Υπαινιγμοί, σημεία στίξης, ειρωνεία .

Συμβουλευτικό

β' πρόσωπο, προστακτική ή υποτακτική, βουλευτικές προτάσεις.

Επιστημονικό

Ειδική ορολογία, μακροπερίοδος λόγος, γ' πρόσωπο, επίκληση στη λογική, αναφορική λειτουργία της γλώσσας, ονοματοποίηση.

Εξομολογητικό

α' ενικό, παρελθοντικοί χρόνοι, προσωπικά βιώματα και συναισθήματα.

11) Τίτλος (για την επικοινωνιακή καταλληλότητα του τίτλου αναφερόμαστε:)

- δηλωτική ή συνυποδηλωτική χρήση της γλώσσας
- προσελκύει το ενδιαφέρον του αναγνώστη
- έχει πετύχει τον επικοινωνιακό στόχο του συγγραφέα
- σαφής, σύντομος, εύστοχος
- χρήση σχολιαστικών σημείων στίξης
- έγκλιση, ρηματικό πρόσωπο, ύφος

- είδος σύνταξης (ενεργητική/παθητική)
- ελλειπτικός λόγος (έμφαση σε έννοια, κατάσταση..)
- σχετικός με το περιεχόμενο του κειμένου
- πρωτότυπος, ευφάνταστος, αντισυμβατικός, ιδιαίτερος, ελκυστικός
- ονοματικός ή ρηματικός (ο ονοματικός τίτλος προσδίδει επισημότητα στον λόγο και καθιστά πιο άμεση την πρόσληψη του μηνύματος)
- αν εμπεριέχει γλωσσικά τεχνάσματα, σημειωτικές επιλογές
- σειρά λέξεων

ΠΙΘΑΝΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΜΕ ΤΟΝ ΤΙΤΛΟ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ:

1. Θεωρείτε τον τίτλο επιτυχημένο; (εξετάζω αναλυτικά τον τίτλο ως προς τη μορφή και το περιεχόμενο)
2. Να σχολιάσετε τον τίτλο του κειμένου ως προς τη μορφή του
3. Να δείξετε τη νοηματική σχέση του τίτλου με το κείμενο (απαντώ μόνο ως προς το περιεχόμενο με κειμενική στήριξη. Άμεση σχέση: τίτλος αντιπροσωπευτικός, Έμμεση σχέση: τίτλος που δε σχετίζεται με το περιεχόμενο του κειμένου)
4. Να αξιολογήσετε τον τίτλο ως προς την επικοινωνιακή του αποτελεσματικότητα (απαντώ ως προς το αν είναι εύστοχος, δηλ. αν αποδίδει με ακρίβεια το περιεχόμενο του κειμένου ή όχι, αν προϊδεάζει τον αναγνώστη για το περιεχόμενο, αν είναι αντιπροσωπευτικός του νοήματος, αν περιέχει κάποιο σχόλιο, αν εκφράζει την οπτική γωνία του πομπού ή αν είναι ουδέτερος, αν ταιριάζει στο ύφος του κειμένου)
5. Θεωρείτε ότι ο τίτλος του κειμένου είναι κατάλληλος για να αποδώσει το περιεχόμενό του; (σχολιάζω σύντομα τη μορφή του με έμφαση στη λειτουργία γλώσσας: δηλωτική/συνυποδηλωτική και την έκτασή του. Αναλυτικά αναφέρομαι στη σχέση του με το περιεχόμενο. π.χ. παρόλο που ο τίτλος είναι ευσύνοπτος και συνυποδηλωτικός είναι αντιπροσωπευτικός του περιεχομένου, καθώς ο συντάκτης εστιάζει/εξετάζει/προσεγγίζει/θίγει το θέμα.....(+νοηματική στήριξη)
6. Να δώσετε έναν τίτλο για το κείμενο με δηλωτική σημασία κι έναν με συνυποδηλωτική. (πανελλαδ. 2021)

12) Σημεία στίξης

Σχολιαστικά: [! ; ...]

Συντακτικά: [. · - , / () [] «»]

Κόμμα: ,

- Μικρή παύση
- Ασύνδετο σχήμα
- Κλητική προσφώνηση
- Μετά τις διαρθρωτικές λέξεις
- Χωρίζει κύριες από δευτερεύουσες προτάσεις

Άνω τελεία: ·

- Χωρίζει σε ομάδες και επιχειρήματα
- Λειτουργεί ως επεξήγηση
- Χωρίζει στη μέση μια φράση (με ίδιο ή διαφορετικό περιεχόμενο)
- εντείνει τον προβληματισμό του δέκτη και προσδίδει έμφαση
- δείχνει ότι το νόημα δεν έχει ολοκληρωθεί

Διπλή τελεία / άνω και κάτω τελεία: :

- Δηλώνει ότι ακολουθεί απόφθεγμα, ρητό ή απόσπασμα από ξένο κείμενο.
- Όταν θέλουμε να αναλύσουμε ή να ερμηνεύσουμε.
- Έμφαση σε αυτό που ακολουθεί.

Παρένθεση: ()

- Επεξήγηση
- Παραπομπές
- Παραδείγματα
- Πρόσθετη πληροφορία ή σχόλιο (ο συγγραφέας δεν το θεωρεί σημαντικό)

Παύλα (ενωτικό): -

- Στις μακρόσυρτες λέξεις (κοινωνικο-πολιτικός)
- Χρήση διαδοχικά αντίθετων λέξεων (βράδυ-πρωί)

Διπλή παύλα: - -

- λειτουργεί συμπληρωματικά
- παρεμβάλλει σχόλιο (ο συγγραφέας το θεωρεί σημαντικό)
- επεξήγηση

Εισαγωγικά: «»

- Μεταφορά αυτούσιων λόγων
- Μεταφορική χρήση των λέξεων
- Τίτλοι βιβλίων, εργασιών κτλ
- Χρήση ειδικού λεξιλογίου
- Ειρωνική χρήση της λέξης

Θαυμαστικό: !

- Θαυμασμός, φόβος, χαρά, ελπίδα, προσταγή
- Ειρωνεία
- Έκπληξη – θαυμασμός
- Σε εισαγωγικά (αμφιβολία, αμφισβήτηση)
- Έμφαση

Αποσιωπητικά: ...

- Δεν ολοκληρώνεται η σκέψη / υπονοούμενο
- Παραλείπεται κάτι
- Δήλωση θαυμασμού, ειρωνείας, φόβου, δισταγμού (έμφαση σε αυτό που ακολουθεί)
- Συγκίνηση πομπού

Ερωτηματικό: ;

- Απορία, προβληματισμός, διέγερση συναισθημάτων, αφύπνιση

- Μέσα σε εισαγωγικά: ειρωνεία και αμφισβήτηση

13) Αναφορικές προτάσεις (με βάση τον συντακτικό τους ρόλο)

- **Επιθετικές:** Προσδιορίζουν ένα ουσιαστικό της κύριας πρότασης, π.χ. Το βουνό το οποίο βλέπετε είναι το ψηλότερο της περιοχής.
- **Ελεύθερες:** Μπορούν να λειτουργούν ως υποκείμενο, αντικείμενο, κατηγορούμενο, επιθετικός προσδιορισμός, π.χ. Μπορείς να κάνεις ό,τι θέλεις.

Αναφορικές προτάσεις (με βάση εάν αποτελούν αναγκαίο ή μη συμπλήρωμα του λόγου)

- **Προσδιοριστικές:** Δεν έχουν κόμμα / Είναι απαραίτητες για την ολοκλήρωση του νοήματος.
- **Παραθετικές:** Έχουν κόμμα / Δεν είναι απαραίτητες για την ολοκλήρωση του νοήματος.

14) Ευθύς και πλάγιος λόγος

Ευθύς λόγος:

- Ζωντάνια, αμεσότητα, παραστατικότητα, θεατρικότητα
- Κλίμα οικειότητας με τον αναγνώστη, προσέλκυση ενδιαφέροντος
- Ύφος άμεσο, ζωντανό, οικείο γιατί ο αναγνώστης νομίζει ότι ακούει ένα πρόσωπο να μιλάει
- αίσθηση προφορικότητας
- πειστικότητα
- σε ό τι αφορά το ύφος του κειμένου και την οπτική του ομιλούντος αυτά είναι υποκειμενικά, προσωπικά (γι αυτό και χρησιμοποιείται α ενικό ρηματ. προσ.)

Πλάγιος λόγος:

- Υποτακτικός και πυκνός στο περιεχόμενο

- Λόγος αποστασιοποιημένος, ύφος έμμεσο, τυπικό, ουδέτερο, επίσημο.
- Ως προς το ύφος / οπτική ο πλάγιος λόγος φαίνεται πιο αντικειμενικός λόγω της χρήσης του γ ρηματ. προσ. και των χαρακτηριστικών που έχει αυτό.

Προσοχή: με την μετατροπή του ευθύ λόγου σε πλάγιο περιορίζεται η αξιοπιστία του κειμένου, διότι μπορεί ο συγγραφέας να τροποποιήσει τα πραγματικά λόγια ή να ενσωματώσει δικό του σχόλιο μέσα σ' αυτά.

15) α. Με ποιες γλωσσικές επιλογές.....

- Λειτουργίες της γλώσσας
- Παθητική, ενεργητική
- Ρητορικά ερωτήματα
- Σημεία στίξης
- Ρηματικά πρόσωπα
- Χρόνοι, εγκλίσεις
- Ευθύς – πλάγιος λόγος
- Λεξιλόγιο (απλό, σύνθετο)
- Χρήση διαλόγου
- Μικροπερίοδος, μακροπερίοδος

15) β. Με ποιες σημειωτικές επιλογές ...

- κεφαλαία γράμματα
- σκούρα γράμματα
- πλάγια γράμματα

16) Υποκειμενική οπτική γωνία:

- Ενεργητική σύνταξη
- Ποιητική λειτουργία της γλώσσας

- α' ρηματικό πρόσωπο
- Προσωπικά βιώματα
- Ευθύς λόγος
- Προφορικότητα
- Επίκληση στο συναίσθημα
- Επίκληση στο ήθος του πομπού / του δέκτη
- Επίθεση στο ήθος του αντιπάλου

17.Αντικειμενική οπτική γωνία:

- Παθητική σύνταξη
- Αναφορική λειτουργία της γλώσσας
- γ' ρηματικό πρόσωπο
- Επίκληση στην αυθεντία
- Πλάγιος λόγος
- Οριστική έγκλιση
- Επίκληση στη λογική

18) Τι πρέπει να λάβω υπόψη για να εντοπίσω την πρόθεση / τον στόχο του συγγραφέα;

1. Το κειμενικό είδος
2. Την επικοινωνιακή περίσταση
3. Τους τρόπους και τα μέσα πειθούς
4. Τις γλωσσικές επιλογές – εκφραστικά μέσα
5. Την οργάνωση του λόγου (λογική – συνειρμική)
6. Τον τρόπο / τους τρόπους ανάπτυξής της
7. Το ύφος που υιοθετείται από τον συγγραφέα

19) Ποια είναι η πρόθεση του συντάκτη του κειμένου;

- 1. Επιστημονικός λόγος:** πρόθεση να αποδείξει (επίκληση σε λογική κ' αυθεντία)
- 2. Δημοσιογραφικός λόγος:** πρόθεση να πληροφορήσει
- 3. Ερμηνευτικό άρθρο γνώμης:** πρόθεση να ερμηνεύσει, να πείσει
- 4. Επιφυλλίδα:** πρόθεση να εκλαϊκεύσει το θέμα
- 5. Χρονογράφημα:** πρόθεση να προβληματίσει
- 6. Συνέντευξη:** πρόθεση να παρουσιαστεί η προσωπική άποψη του συνεντευξιαζόμενου ή να ενημερωθεί σφαιρικά ο αναγνώστης
- 7. Δοκίμιο:** πρόθεση να εξηγήσει ή να πείσει (αποδεικτικό) ή να τέρψει και να προβληματίσει (στοχαστικό).

.....
.....

****Εάν πρόθεση του συντάκτη είναι να κάνει το κείμενό του ευπρόσιτο και κατανοητό στον αναγνώστη αξιοποιεί τους παρακάτω εκφραστικούς τρόπους-γλωσσικές επιλογές :**

- Απλές προτάσεις
- Μικροπερίοδος λόγος/παρατακτική σύνδεση
- Παραδείγματα
- Κυριολεκτική χρήση γλώσσας (ακρίβεια και σαφήνεια λεξιλογίου, ειδική ορολογία)
- Ενεργητική σύνταξη
- Α πληθυντικό πρόσωπο
- Διαρθρωτικές λέξεις/φράσεις που δηλώνουν επεξήγηση (δηλ., με τον όρο αυτόν εννοούμε...)
- Σημεία στίξης, όπως παρένθεση, διπλή παύλα, άνω κάτω τελεία, που δηλώνουν προσθήκη συμπληρωματικών ή επεξηγηματικών στοιχείων
- Αποσαφήνιση μιας έννοιας με αναφορά στην αντίθετή της (π.χ.θα κατανοήσουμε σαφέστερα την αξία της ειρήνης εάν αναφερθούμε στα δεινά του πολέμου)

- Ευθύς λόγος
- Ερωτήσεις - απαντήσεις

20) Πώς ο τρόπος ανάπτυξης μιας παραγράφου υπηρετεί την πρόθεση του συγγραφέα;

- Το *αίτιο – αποτέλεσμα* εξυπηρετεί την εξήγηση / ερμηνεία ενός φαινομένου ή συνδέεται με την επιχειρηματολογία, δηλ. την προσπάθεια να πείσει (όπως και η *αιτιολόγηση*).
- Ο *ορισμός* αποκαλύπτει την πρόθεση του συγγραφέα να προσδιορίσει το περιεχόμενο μιας έννοιας.
- Τα *παραδείγματα* εξηγούν / τεκμηριώνουν μια άποψη και προσεγγίζουν τον αναγνώστη.
- Η *αναλογία* βοηθά στην κατανόηση / εκλαΐκευση ενός φαινομένου, προσδίδει ύφος λογοτεχνικό.
- Η *σύγκριση / αντίθεση* φωτίζει το περιεχόμενο δύο όρων με την ανάδειξη των μεταξύ τους διαφορών.
- Η *διαίρεση* διαχωρίζει, επιμερίζει, αναλύει μία έννοια.

21) Σχολιασμός της λειτουργίας των παραδειγμάτων ως προς το επικοινωνιακό τους αποτέλεσμα:

- Ενισχύουν την πειστικότητα του λόγου (αποτελούν τεκμήρια).
- Προσδίδουν ΖΑΠ και προσελκύουν το ενδιαφέρον του αναγνώστη.
- Εκλαϊκεύουν, αισθητοποιούν και διασαφηνίζουν το θέμα ώστε να γίνει εύκολα κατανητό.

22) Επιστημική τροπικότητα (σχετίζεται με τον βαθμό βεβαιότητας του ομιλητή)

α. Εκφράζεται υπόθεση του ομιλητή γι' αυτό που λέει:

- Να + Υποτακτική
- Αν / Εάν / Άμα / Έτσι και / Ας + Οριστική

β. Εκφράζεται δυνατότητα από τον ομιλητή γι' αυτό που είναι δυνατό να γίνει:

- Μπορεί / ίσως + Υποτακτική
- Θα + Οριστική

γ. Εκφράζεται πιθανότητα από τον ομιλητή γι' αυτό που είναι πιθανό να γίνει:

- Θα + Οριστική
- Πρέπει + Υποτακτική

δ. Εκφράζεται από τον ομιλητή βεβαιότητα γι' αυτό που λέει:

- απλή Οριστική
- λέξεις ή φράσεις που δηλώνουν βεβαιότητα (βλ. ερωτ. 21)

23) Δεοντική τροπικότητα (σχετίζεται με τον βαθμό αναγκαιότητας που εκφράζει ο ομιλητής για την πραγματοποίηση αυτού που λέει)

α. Εκφράζεται από τον ομιλητή η επιθυμία του υποκειμένου: θέλω + Υποτακτική

β. Εκφράζεται από τον ομιλητή η επιθυμία του υποκειμένου ως ευχή: ας, να, μακάρι, που + υποτακτική

γ. Εκφράζεται από τον ομιλητή η πρόθεση του υποκειμένου να κάνει μια ενέργεια: Προτίθεμαι / Στοχεύω / Λέω / Σκοπεύω να + Υποτακτική

δ. Εκφράζεται από τον ομιλητή η ανάγκη, η υποχρέωση του υποκειμένου να κάνει μια ενέργεια: Προστακτική ή Πρέπει / Είναι ανάγκη... + Υποτακτική

24) Με ποιες γλωσσικές επιλογές, λέξεις ή φράσεις δείχνει τη βεβαιότητα;

Βήματα:

1. Εντοπίζουμε τις φράσεις με τις οποίες ο συντάκτης εκφράζει τη βεβαιότητά του. Οι φράσεις αυτές μπορεί να περιέχουν:

- ρήματα σε Οριστική
- επιρρήματα (ασφαλώς, βεβαίως, κτλ)
- επίθετα ή αντωνυμίες (Κανένας δεν θα είχε αντίρρηση, όλοι συμφωνούν κτλ)
- βεβαιωτικές φράσεις (π.χ. το βέβαιο πάντως είναι, αρκετοί πιστεύουν ότι, εύλογα επισημάνθηκε κτλ)
- σημεία στίξης (ερωτηματικό, όταν πρόκειται για ρητορικό ερώτημα ή θαυμαστικό για έμφαση)
- παρατακτική σύνδεση

2. Ελέγχω το ύφος και τον σκοπό συγγραφής του κειμένου.

- **Ύφος:** αντικειμενικό, αξιόπιστο, ουδέτερο, απρόσωπο, επίσημο, τυπικό.

Ταιριάζει σε δοκιμακά, ειδησεογραφικά κείμενα και επίσημο λόγο. Επίσης, απορρέει από το γεγονός ότι ο συγγραφέας χρησιμοποιεί επιχειρήματα, τεκμήρια ή παραθέτει λόγια αυθεντιών που έχουν αξιοπιστία και εγκυρότητα.

- **Στόχος:** Ο συντάκτης επιδιώκει να παρουσιάσει τις απόψεις του ως γενικώς αποδεκτές.

25) Πώς επιτυγχάνεται η εναισθητοποίηση του αναγνώστη για κάποιο πρόβλημα;

- συναισθηματικά φορτισμένες λέξεις
- αφήγηση ή περιγραφή
- χιούμορ, ειρωνεία
- ποιητική χρήση της γλώσσας
- α' και β' ρηματικό πρόσωπο
- στίξη με ιδιαίτερη λειτουργία
- μικροπερίοδος λόγος
- ευθύς λόγος
- παράταξη και ασύνδετο σχήμα

26) Όταν η επιδίωξη του συγγραφέα είναι:

Εξήγηση – πειθώ – καταγγελία

Λαμβάνουμε υπόψη:

- Επιρρήματα / διαρθρωτικές λέξεις που δείχνουν αιτία, υπόθεση
- Ύφος οικείο, τυπικό, κτλ
- Λέξεις που δείχνουν αν κάτι ξεκινά από το γενικό ή το ειδικό
- Τις λειτουργίες της γλώσσας
- Σχήματα λόγου, αν υπάρχουν
- Λεξιλόγιο (λόγιο, ειδικό, λαϊκό)
- Ρηματικοί χρόνοι, εγκλίσεις και πρόσωπα
- Μακροπερίοδος / Μικροπερίοδος λόγος
- Παράταξη / υπόταξη και ασύνδετο σχήμα
- Τρόποι ανάπτυξης παραγράφου
- Στίξη

27) Να συγκρίνετε δύο κείμενα ως προς τις γλωσσικές τους επιλογές.

- 1) Συγκρίνω τη γλώσσα των κειμένων κ' αναλύω τη λειτουργία και τον σκοπό της.
- 2) Εντοπίζω τα ρηματικά πρόσωπα.
- 3) Επισημαίνω τους τρόπους πειθούς.
- 4) Εντοπίζω τους τρόπους σύνδεσης των προτάσεων.
- 5) Αναγνωρίζω τη χρήση βραχυπερίοδου / μακροπερίοδου λόγου.
- 6) Παρατηρώ τη χρήση ενεργητικής – παθητικής σύνταξης.
- 7) Αξιολογώ τη χρήση ονοματικών ή ρηματικών συνόλων.
- 8) Χαρακτηρίζω το λεξιλόγιο (επίσημο, ειδικό, απλό, καθημερινό, ιδιωματικό).

28) ΔΟΚΙΜΙΟ

Αποδεικτικό / Επιστημονικό:

- Σκοπός: Απόδειξη μιας συγκεκριμένης θέσης, πειθώ
- Γλώσσα: Επιστημονική, κυριολεκτική, ακριβής
- Σκοπιά: Αντικειμενική
- Ύφος: Απρόσωπο
- Επίκληση: Λογική
- Οργάνωση (ΔΟΜΗ): Λογική

Στοχαστικό / Λογοτεχνικό:

- Σκοπός: Προβληματισμός, τέρψη
- Γλώσσα: Συνυποδηλωτική με σχήματα λόγου
- Σκοπιά: Υποκειμενική
- Ύφος: Οικείο
- Επίκληση: Συναίσθημα
- Οργάνωση (ΔΟΜΗ): Συνειρμική

29) ΑΡΘΡΟ

Τα άρθρα αποτελούν δημοσιογραφικά κείμενα που απευθύνονται στο ευρύ κοινό. Μόνο τα επιστημονικά άρθρα απευθύνονται σε ειδικό κοινό, με γνώση του θέματος και της ορολογίας. Ωστόσο, υπάρχουν και άρθρα με εκλαϊκευμένο χαρακτήρα που δημοσιεύονται σε εφημερίδες και περιοδικά ποικίλης ύλης, οπότε απευθύνονται σε ευρύ κοινό. Τα άρθρα διακρίνονται σε:

- **Είδησεογραφικά** (γνωστοποιούν γεγονότα της τρέχουσας επικαιρότητας)
- **Επιφυλλίδες** (άρθρα δοκιμακού χαρακτήρα, που σχολιάζουν καταστάσεις και φαινόμενα της κοινωνικής πραγματικότητας, δημιουργούν προβληματισμό και προβαίνουν σε διαπιστώσεις διαχρονικού χαρακτήρα και ευρύτερου ενδιαφέροντος)
- **Επιστημονικά άρθρα** (μορφώνουν και καλλιεργούν το κοινό ή εκλαϊκεύουν θέματα επιστημονικού ενδιαφέροντος)

- **Χρονογραφήματα** (σχολιάζουν με εύθυμο και σατιρικό τρόπο -ίσως και επικριτικό- ποικίλα κοινωνικά, πολιτικά ή πολιτιστικά θέματα)

Ένα άρθρο:

- αφορμάται από περιστατικά της επικαιρότητας και μένει στην επικαιρότητα
- σκοπός του είναι η πληροφόρηση (ειδησεογραφικό άρθρο) ή η ερμηνεία και η πειθώ (ερμηνευτικό άρθρο γνώμης)
- έχει αναφορική λειτουργία της γλώσσας
- κάνει επίκληση στη λογική
- γ' ρηματικό πρόσωπο (ειδησεογραφικό άρθρο)
- α' ρηματικό πρόσωπο (ερμηνευτικό άρθρο γνώμης)
- είναι δημοσιευμένο στον τύπο
- έχει μικρή έκταση
- έχει τίτλο
- (ακολουθεί τη δομή της ανεστραμμένης πυραμίδας)

ΟΜΟΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΑΡΘΡΟΥ - ΔΟΚΙΜΙΟΥ

ΟΜΟΙΟΤΗΤΕΣ

Θίγονται θέματα ευρύτερου ενδιαφέροντος

Καταβάλλεται προσπάθεια να διαφωτιστεί ο δέκτης

Αναδεικνύεται ο κοινός τους χαρακτήρας αφού και τα δυο απευθύνονται στο ευρύ κοινό

ΔΙΑΦΟΡΕΣ

Το άρθρο έχει επικαιρικό χαρακτήρα, το δοκίμιο ανάγεται στο μόνιμο και διαχρονικό

Το άρθρο έχει πληροφοριακό χαρακτήρα (σχολιάζει και ερμηνεύει), στο δοκίμιο διατυπώνεται κυρίως η προσωπική άποψη του πομπού

Το άρθρο είναι συντομότερο από ένα δοκίμιο

Το άρθρο διατυπώνεται με βάση τη δομή της ανεστραμμένης πυραμίδας (ο δημοσιογράφος αναπτύσσει την είδηση σε 3 βαθμίδες : 1. Συνοψίζει τα γεγονότα στον τίτλο της είδησης 2. Προβαίνει σε δημοσιογραφική περίληψη 3. Διηγείται αναλυτικά την είδηση στο κύριο σώμα του κειμένου), ενώ το δοκίμιο ακολουθεί τη δομή άλλοτε του αποδεικτικού και άλλοτε του στοχαστικού δοκιμίου

Στο άρθρο κυριαρχεί η αναφορική λειτουργία της γλώσσας και η επίκληση στη λογική ενώ στο δοκίμιο συχνή είναι και η ποιητική χρήση της γλώσσας

Το άρθρο είναι πιο αντικειμενικό με ουδέτερο ύφος σε σχέση με το δοκίμιο, στο οποίο κυριαρχεί ο υποκειμενισμός

30) ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΑ

- αφορμάται από την επικαιρότητα, αλλά περνά σε σκέψεις διαχρονικού χαρακτήρα
- σκοπός είναι η εκλαΐκευση ενός θέματος
- γράφεται από ειδικό πάνω στο θέμα
- χρήση τόσο αναφορικής όσο και ποιητικής λειτουργίας της γλώσσας
- δημοσιεύεται στον Τύπο
- μικρή έκταση
- έχει τίτλο
- χρήση ειδικού λεξιλογίου

31) ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ

- Ημερομηνία, χρονολογία, τόπος
- Προσφώνηση (προαιρετική σε παιδικά ημερολόγια)
- Γενικός πρόλογος
- Έκθεση προβλημάτων
- Κυρίως θέμα – Ανάπτυξη θέσεων, σκέψεων, έκθεση ιστοριών – γεγονότων
- Επίλογος – Σύνοψη – Συμπέρασμα
- Προαιρετική αποφώνηση
- Χρήση α' ενικού προσώπου, ύφος εξομολογητικό, οργάνωση συνειρμική

32) ΣΚΙΤΣΟ – ΕΙΚΟΝΑ

- Παρατηρούμε προσεκτικά και το περιγράφουμε με ακρίβεια
- Αναζητούμε σημάδια που έχουν μπει σκόπιμα
- Εστιάζουμε την προσοχή μας στα χρώματα, στα σχήματα, στο βλέμμα, τις χειρονομίες, τις εκφράσεις
- Προσπαθούμε να ερμηνεύσουμε την πρόθεση του δημιουργού:

- Ποιος ο σκοπός του;

- Σε ποιους απευθύνεται;

- Ποιος του ανέθεσε τη δημιουργία του έργου;

- Ποια σκοπιμότητα μπορεί να εξυπηρετεί;

- Πώς νομίζουμε ότι περιμένει ο δημιουργός να αντιδράσει το κοινό;

Η απάντησή μου πρέπει να περιλαμβάνει:

- 1) Το θέμα
- 2) Περιγραφή
- 3) Σκοπό/πρόθεση του δημιουργού
- 4) Το μήνυμα του δημιουργού

33) ΔΟΜΗ ΠΑΡΑΓΡΑΦΩΝ

Θεματική περίοδος

Λεπτομέρειες / Σχόλια

Κατακλείδα (προαιρετική)

ΔΟΜΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Πρόλογος

Κύριο Μέρος

Επίλογος

34) Τρόποι ανάπτυξης παραγράφου

- παραδείγματα • διαίρεση* • αίτιο – αποτέλεσμα
- σύγκριση – αντίθεση • ορισμός** • συνδυασμός μεθόδων
- αιτιολόγηση • αναλογία

* διαίρεση: τα μέλη της διαίρεσης / διαιρετική βάση / διαιρετέα έννοια

** ορισμός: ειδοποιός διαφορά / γένος / οριστέα έννοια

35) Συνοχή

Η εξωτερική σύνδεση προτάσεων, περιόδων, παραγράφων. Αφορά τη μορφή της σύνδεσης των νοημάτων μεταξύ τους.

Τρόποι εξασφάλισης συνοχής:

- 1) Χρήση διαρθρωτικών λέξεων – φράσεων
- 2) Παράλειψη λέξης / φράσης
- 3) Αντικατάσταση λέξης με αντωνυμία
- 4) Επανάληψη λέξης / φράσης
- 5) Ερώτηση – απάντηση (συνήθως μεταξύ παραγράφων)
- 6) Διατήρηση ενιαίου ύφους (μεταξύ παραγράφων)
- 7) Χρήση συνωνύμων

Έννοιες:

- Προσθήκη • Επιβεβαίωση • Αποτέλεσμα
- Αποτέλεσμα • Σύγκριση • Αντίθεση
- Γενίκευση • Διάζευξη • Ταξινόμηση / διαίρεση
- Παράδειγμα • Έμφαση • Επεξήγηση
- Απαρίθμηση • Αιτιολόγηση • Αναλογία
- Προϋπόθεση • Χρονική σχέση • Τοπική σχέση

36) Συνεκτικότητα

Η εσωτερική σύνδεση των νοημάτων που αφορά το περιεχόμενο.

Στενή συνεκτικότητα (όταν οι παράγραφοι αναφέρονται στο ίδιο θέμα).

Χαλαρή συνεκτικότητα (όταν το περιεχόμενο των παραγράφων δεν είναι σχετικό μεταξύ τους).

Σχέσεις:

- αιτίου – αποτελέσματος
- Χρονική
- Αιτιολόγησης
- Συμπεράσματος
- Αντίθεσης / Σύγκρισης
- Επεξήγησης
- Τόπου
- Προβλήματος – λύσης
- Υπόθεσης – συμπεράσματος
- Αναλογίας
- Προσθήκης
- Άποψης - ανάλυσης

Αλληλουχία είναι η νοηματική - λογική σύνδεση μεταξύ των τμημάτων ενός κειμένου (πρόλογος, κύριο μέρος, επίλογος) ή μεταξύ των τμημάτων μιας παραγράφου (θεματική περίοδος, λεπτομέρειες, κατακλείδα).

Στα **αποδεικτικά κείμενα** η διάταξη των ιδεών μπορεί να είναι: α) παραγωγική (από το γενικό στις ειδικές λεπτομέρειες) β) επαγωγική (από τις ειδικές λεπτομέρειες στο γενικό συμπέρασμα).

Στα **αφηγηματικά - περιγραφικά κείμενα** οι ιδέες οργανώνονται α) στον χρονολογικό άξονα (δηλ. Η παρουσίαση των γεγονότων ακολουθεί τη ροή του χρόνου) β) στον τοπικό άξονα (δηλ, τα γεγονότα παρουσιάζονται σε σχέση με τον τόπο, τον χώρο)

Τη λογική αλληλουχία των νοημάτων εξασφαλίζουν η **συνεκτικότητα** μεταξύ των νοημάτων και η **συνοχή** του λόγου.

Κατά τον έλεγχο της συνεκτικότητας αναζητούμε τη σχέση που αναπτύσσεται μεταξύ των εξεταζόμενων νοημάτων. Πιθανώς οι νοηματικές σχέσεις που συνήθως παρουσιάζονται είναι η επεξήγηση/διασάφηση, η αντίθεση, η γενίκευση, η διάζευξη, η προϋπόθεση, η αναλογία, αίτια ενός προβλήματος, προτάσεις για τη λύση του, ερώτηση-απάντηση, θέμα-θέση-συμπέρασμα κλπ.

37) ΤΡΟΠΟΙ ΠΕΙΘΟΥΣ

Επίκληση στη λογική:

Μέσα: Επιχειρήματα / Τεκμήρια

Πρόθεση: Ο προβληματισμός και η πειθώ ούτως ώστε να υπάρξει κινητοποίηση, ανάληψη δράσης, αλλαγή τρόπου ζωής.

Δομή επιχειρήματος: Καλούμαστε να εντοπίσουμε προκείμενες και συμπέρασμα.

Ωστόσο, **η οδηγία του ΙΕΠ** είναι οι μαθητές να εστιάσουν στο περιεχόμενο του επιχειρήματος και να αναδείξουν σε ένα δικό τους κείμενο την αποδεικτέα θέση / τον βασικό ισχυρισμό του συγγραφέα και τις ιδέες ή τεκμήρια με τα οποία την στηρίζει, χωρίς να αναπαράγουν μηχανικά τη θεωρία των τρόπων και των μέσων πειθούς.

Συλλογισμοί:

Ως προς την πορεία σκέψης του συγγραφέα

- Παραγωγικός: Γενικό → Ειδικό
- Επαγωγικός: Ειδικό → Γενικό
- Αναλογικός: Ειδικό → Ειδικό

Ως προς τον αριθμό των προκείμενων

- Άμεσος → Έχει μόνο μια προκείμενη
- Έμμεσος → Έχει τουλάχιστον δύο προκείμενες

Ως προς το είδος των προκείμενων

- **Κατηγορικός** (συνδετικό ρήμα + κατηγορούμενο)
- **Υποθετικός** (όταν υπάρχει έστω σε μια από τις προκείμενες υποθετικός σύνδεσμος – αν)
- **Διαζευκτικός** (όταν στη μια προκείμενη υπάρχει διάζευξη – ή, είτε... είτε)

• Οι συλλογισμοί που μοιάζουν στη μορφή με τους έγκυρους αλλά δεν είναι αληθείς (καθώς δεν ακολουθούν τους κανόνες της λογικής), ονομάζονται **παραλογισμοί** και δεν έχουν αποδεικτική αξία.

• Όταν οι παραλογισμοί δεν οφείλονται σε λογικά σφάλματα αλλά σκοπό έχουν την εξαπάτηση του δέκτη ονομάζονται **σοφίσματα**. Οι άνθρωποι χρησιμοποιούν τα **σοφίσματα** όταν δεν έχουν επιχειρήματα και βρίσκονται σε αδιέξοδο ή όταν θέλουν να κάνουν επίδειξη και όταν είναι λογικά ανεπαρκείς.

Αξιολόγηση Παραγωγικών Συλλογισμών

Εγκυρότητα: Το συμπέρασμα προκύπτει με λογική αναγκαιότητα από τις προκείμενες.

Αλήθεια: Οι προκείμενες (είναι γενικά αποδεκτές αλήθειες) ακολουθούν τους κανόνες λογικής..

Ορθότητα: Εγκυρότητα + Αλήθεια

Αξιολόγηση Επαγωγικών Συλλογισμών

ΓΕΝΙΚΕΥΣΗ	ΑΙΤΙΟ - ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ	ΑΝΑΛΟΓΙΑ
• Επαρκή στοιχεία → επιτρεπτή γενίκευση Τέλεια επαγωγή • Ανεπαρκή στοιχεία / βεβιασμένη γενίκευση → Ατελής επαγωγή	• Λογική σχέση αιτίου – αποτελέσματος → τέλεια ή ατελής επαγωγή • Χρονολογική (συμπτωματική) σχέση αιτίου – αποτελέσματος → ατελής επαγωγή • Υπεραπλούστευση στοιχείων → Ατελής επαγωγή • Αναγκαία + επαρκής σχέση αιτίου – αποτελέσματος → τέλεια επαγωγή • Μόνο αναγκαία ή μόνο επαρκής η σχέση αιτίου – αποτελέσματος → ατελής επαγωγή	• Κυριολεκτική, πολλές ομοιότητες και σχετικές με το θέμα → τέλεια επαγωγή • Λίγες ομοιότητες ή όχι σχετικές με το θέμα → ατελής επαγωγή • Μεταφορική, πολλές ομοιότητες και το συμπέρασμα στέκει λογικά → τέλεια επαγωγή • Λίγες ομοιότητες και το συμπέρασμα αυθαίρετο → ατελής επαγωγή

ΤΕΚΜΗΡΙΑ (αποδεικτικά στοιχεία)

- Παραδείγματα
- Στατιστικά στοιχεία / Αριθμητικά δεδομένα
- Πορίσματα ερευνών
- Γενικές αλήθειες
- Ιστορικά γεγονότα
- Επίκαιρες πληροφορίες
- Γνωμικά, Ρητά
- Λόγια ειδικών (αυθεντίες)

● ΕΠΙΚΛΗΣΗ ΣΤΟ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ

Μέσα:

- Περιγραφή καταστάσεων ή γεγονότων
- Αφήγηση
- Ειρωνεία
- Χιούμορ
- Χρήση ποιητικής γλώσσας και φορτισμένων συναισθηματικά λέξεων – φράσεων
- Ρητορικά ερωτήματα
- Χρήση σχολιαστικών σημείων στίξης

Η υπερβολική επίκληση στο συναίσθημα ονομάζεται *κινδυνολογία ή καταστροφολογία* και αποτελεί προπαγανδιστικό τρόπο πειθούς.

ΕΠΙΚΛΗΣΗ ΣΤΟ ΗΘΟΣ ΤΟΥ ΠΟΜΠΟΥ

Μέσα:

- αξιολογικοί χαρακτηρισμοί (θετικοί)
- α' πρόσωπο

ΕΠΙΘΕΣΗ ΣΤΟ ΗΘΟΣ ΤΟΥ ΑΝΤΙΠΑΛΟΥ

Μέσα:

- Άσκηση κριτικής στον χαρακτήρα του αντιπάλου
- Άσκηση κριτικής στην ιδιωτική του ζωή
- β' ή γ' πρόσωπο

ΕΠΙΚΛΗΣΗ ΣΤΗΝ ΑΥΘΕΝΤΙΑ

Μέσα:

- Αναφορά στα λόγια μιας προσωπικότητας

- Εισαγωγικά

Η *επίκληση στη αυθεντία* μπορεί να λειτουργεί ταυτόχρονα και ως *τεκμήριο*, που αποτελεί στοιχείο της επίκλησης στη λογική.

Η αυθεντία ως *τρόπος πειθούς* εντοπίζεται όταν παρατίθενται *αυτούσια* τα λόγια κάποιου μέσα σε *εισαγωγικά*, καθώς και το *όνομα* του προσώπου που τα εξέφρασε.

ΕΠΙΚΛΗΣΗ ΣΤΟ ΗΘΟΣ ΤΟΥ ΛΕΚΤΗ

Μέσα:

- έπαινοι, κολακείες, αξιολογικοί χαρακτηρισμοί
- καλλιέργεια φόβου, ντροπής, ενοχής, ώστε να συναισθανθεί την ευθύνη του
- β' πρόσωπο

38) Η ΠΕΙΘΩ ΣΤΗ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗ

ΤΕΧΝΙΚΕΣ / ΜΕΣΑ:

- Επίκληση στην αυθεντία
- Επίκληση στο συναίσθημα
- Επίκληση στη λογική
- Συνειρμός ιδεών
- Αναλυτική περιγραφή των ιδιοτήτων ενός προϊόντος
- Λανθάνων αξιολογικός χαρακτηρισμός

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ:

- Λεκτικός πληθωρισμός (βλ. βιβλίο)
- Λεκτικά «τέρατα» που υποδηλώνουν υπερβολή
- Επιτήδευση με στόχο τον εντυπωσιασμό
- Ασάφεια που οδηγεί στη γέννηση ασαφών λέξεων / ιδεών
- Λογοπαίγνια

ΣΤΟΧΟΣ:

- Η προσέλκυση του ενδιαφέροντος του αναγνώστη.
- Ωθηση για αγορά του προϊόντος

39) Η ΠΕΙΘΩ ΣΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΛΟΓΟ

ΤΡΟΠΟΙ ΠΕΙΘΟΥΣ:

- Επίκληση στη λογική
- Επίκληση στο συναίσθημα
- Επίκληση στην αυθεντία
- Επίκληση στο ήθος του πομπού
- Επίκληση στο ήθος του αντιπάλου

ΜΕΣΑ:

- πολιτική ορολογία
- συνθήματα
- χρήση α' ενικού
- επαναλήψεις, πλεονασμοί, επίθετα, υποσχესιολογία
- πομπώδες ύφος

ΜΕΣΑ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑΣ:

- Κινδυνολογία/ υποσχესιολογία
- Χρήση εννοιών με τεράστιο ηθικό βάρος
- Αλλοίωση της σημασίας των λέξεων
- Επίθεση στην ιδιωτική ζωή και το ήθος του αντιπάλου
- Λεκτικός πληθωρισμός, πλεονασμοί, κατάχρηση συνώνυμων, επαναλήψεις λέξεων

- Διατύπωση βεβαιωτική – θαυμαστική – δεοντολογική
- Ρητορεία
- Ασάφεια
- Μηνύματα χωρίς λογική συνοχή / σοφίσματα
- Έντονη συναισθηματική φόρτιση
- Υποσχέσεις, συμβόλαια
- Παραπειστικές και εκφοβιστικές μέθοδοι
- «Ξύλινη», κωδικοποιημένη γλώσσα
- Συνθηματολογικός λόγος
- Ύβρεις

40) Η ΠΕΙΘΩ ΣΤΟΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΛΟΓΟ

ΤΡΟΠΟΙ / ΜΕΣΑ:

- Επίκληση στη λογική (επιχειρήματα, τεκμήρια)
- Επίκληση στην αυθεντία

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ:

- Λόγος περιγραφικός κ' ερμηνευτικός
- Αντικειμενικός κ' αποδεικτικός
- Ειδικό λεξιλόγιο

Ως προς τη δομή:

- Τριμερής δομή: οργάνωση (πρόλογος, κύριο μέρος, επίλογος)
- Φυσική και ομαλή μετάβαση – σύνδεση προτάσεων, περιόδων, παραγράφων με την αξιοποίηση των τρόπων συνοχής

Ως προς το λεξιλόγιο:

- Χρήση ειδικού λεξιλογίου (ορολογίας)
- Συχνή χρήση αφηρημένων εννοιών και πιθανώς λόγιων εκφράσεων

- Ποικιλία συνωνύμων και αντωνύμων

Ως προς τον λόγο:

- Απρόσωπος και αντικειμενικός
- Χρήση γ' προσώπου

Ως προς το ύφος:

- Επίσημο, σοβαρό, αντικειμενικό

Ως προς την έκφραση:

- Εκφραστικός πλούτος, αποφυγή λαθών, όπως πλεονασμοί και επαναλήψεις. Σαφήνεια και ακρίβεια
- Επιρρήματα και φράσεις που δείχνουν τον βαθμό βεβαιότητας του πομπού για τα γραφόμενα
- Λέξεις και φράσεις που δηλώνουν την οπτική γωνία εξέτασης του θέματος
- Λόγος καίριος και ουσιαστικός, που αποφεύγει τα επίθετα και τις περίτεχνες εκφράσεις

41) Πώς δικαιολογείται η χρήση της επίκλησης της αυθεντίας στον επιστημονικό λόγο;

- Δείχνει την πνευματική συγκρότηση, τη γνωστική επάρκεια, την κατοχή της σχετικής βιβλιογραφίας από τον πομπό, καθώς και το γεγονός ότι βασίζεται σε αξιόπιστες πηγές.
- Ο πομπός ενδυναμώνει την άποψή του, της προσδίδει αντικειμενικότητα παρέχοντας επιπλέον στοιχεία που τη στηρίζουν, καθώς την ασπάζεται κάποιος ειδικός με μεγάλο κύρος.

42) ΓΛΩΣΣΑ ΤΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ – ΑΔΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ

ΔΙΚΑΙΟΣ ΚΑΙ ΑΔΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ

ΔΙΚΑΙΟΣ ΛΟΓΟΣ (η γλώσσα της παιδείας)	ΑΔΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ (η γλώσσα της εξουσίας)
---	--

Σκοπός: επιδιώκει την ανάπτυξη της προσωπικής άποψης, την όξυνση της κρίσης, την αυτενέργεια (κριτική λειτουργία)	Σκοπός: επιδιώκει την αλλοίωση της βούλησης, την αλλοτρίωση, την εξάρτηση, την πλύση εγκεφάλου (βουλευτική λειτουργία)
Μορφή: • χρησιμοποιείται ο αναλυτικός λόγος, πλεονάζουν οι ρηματικοί τύποι και ο υποταγμένος λόγος, προκειμένου να αιτιολογηθούν και να αποδειχθούν αλήθειες • προτιμούνται οι συνοπτικοί χρόνοι που τονίζουν τη μοναδικότητα των γεγονότων και τη σύνδεση με ορισμένες χρονικές και κοινωνικές συνθήκες • επιδιώκεται ο αμφίδρομος λόγος που προάγει τη σαφήνεια, την καθαρότητα, τον απλό και κατανοητό λόγο	Μορφή: • χρησιμοποιείται ο ελλειπτικός λόγος, πλεονάζουν τα ουσιαστικά που συνοδεύονται από προσδιορισμούς και ο παρατακτικός λόγος για να προβληθούν ως συνθηματολογία "αυταπόδεικτες" αλήθειες (διατακτικός χαρακτήρας) • οι ρηματικοί τύποι είναι περιορισμένοι και όταν χρησιμοποιούνται προτιμούνται οι εξακολουθητικοί χρόνοι που τονίζουν τη διάρκεια και την αιωνιότητα • κυριαρχεί ο μονοσήμαντος, κατευθυνόμενος μονόλογος που μέσω του λεκτικού συμβολισμού καλλιεργεί την ασάφεια, την ταυτολογία, τη μυστικοπάθεια, τον ημικατάληπτο λόγο
Γλώσσα: χρησιμοποιείται η γλώσσα με τη λογική-αναφορική λειτουργία της και ο λόγος είναι βαθύς, πυκνός, ουσιαστικός καθώς συσχετίζει, αντιπαραθέτει και συγκρίνει ποικίλα νοήματα	Γλώσσα: προτιμάται η ποιητική συγνησιακή λειτουργία της γλώσσας, όπου πλεονάζουν τα σχήματα λόγου(μεταφορές), τα υπονοούμενα, η χρήση του α' ρηματικού προσώπου

Περιεχόμενο: • η προσέγγιση είναι ζωντανή και σύγχρονη και υπογραμμίζει την υποκειμενικότητα των απόψεων, λαμβάνοντας υπόψιν πολλές πιθανές παραμέτρους • η παρουσίαση είναι δημοκρατική, γιατί στηρίζεται στο διάλογο, την παρότρυνση, την προτροπή • είναι αποκαλυπτική, αφού ερμηνεύει την πραγματικότητα, υπογραμμίζει τα προβλήματα και προβάλλει επιχειρήματα-λύσεις	Περιεχόμενο: • η προσέγγιση είναι αποστεωμένη και μουσειακή που επιβάλλει με δογματικό και απόλυτο τρόπο τα μηνύματα του πομπού ως μοναδικές και αναμφισβήτητες αξίες • είναι αυταρχική, γιατί στηρίζεται στην απουσία διαλόγου και στην επίδοση εντολών • είναι υπερβατική, αφού εξωραΐζει την πραγματικότητα και με τη γενίκευση αντικαθιστά τα επιχειρήματα από λέξεις αξίες, με σκοπό να παραπλανήσει και να παραπληροφορήσει
Τρόπος πειθούς: χρησιμοποιείται κυρίως η επίκληση στη λογική	Τρόπος πειθούς: χρησιμοποιείται κυρίως η επίκληση στο συναίσθημα

43) ΔΟΜΗ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΣΚΕΥΗ ΘΕΣΕΩΝ

- Διατύπωση / παράθεση της προς ανασκευή θέσης
- Προσωπική θέση
- Αντίκρουση της προς ανασκευή θέσης και αιτιολόγηση της προσωπικής μου θέσης
- Συμπέρασμα – κατακλείδα

44) Συμπληρώνει το θέμα 8. Χαρακτηρισμός ύφους

Λαμβάνω υπόψη 4 παραμέτρους:

- Τον τρόπο σύνδεσης των προτάσεων
- Τις λεξιλογικές επιλογές
- Τα σχήματα λόγου και τα σχολιαστικά σημεία στίξης
- Τη διάθεση / την πρόθεση του συγγραφέα

45) Μετατροπή του ύφους του κειμένου

ΑΜΕΣΟ ΥΦΟΣ	ΕΜΜΕΣΟ / ΤΥΠΙΚΟ ΥΦΟΣ	ΟΙΚΕΙΟ ΥΦΟΣ
• α' και β' ρηματικό • Ποιητική λειτουργία • Ενεργητική σύνταξη • Ευθύς λόγος • Ευθείες ερωτήσεις • Παρατακτική σύνδεση, Ασύνδετο σχήμα • Καθημερινό λεξιλόγιο	• γ' ρηματικό • Αναφορική λειτουργία • Παθητική σύνταξη • Πλάγιος λόγος • Προτάσεις κρίσης • Υποτακτική σύνδεση • Επίσημο λεξιλόγιο	• α' πληθ. κ' β' ρηματικό • Ποιητική λειτουργία • Ενεργητική σύνταξη • Ευθύς λόγος, ερωτήσεις • Παραδείγματα – αναλογίες • Παρατακτική σύνδεση, Ασύνδετο σχήμα • Καθημερινό λεξιλόγιο

46) ΣΥΧΝΟΤΕΡΑ ΣΧΗΜΑΤΑ ΛΟΓΟΥ

Αλληγορία:

- Επιδιώκεται και επιτυγχάνεται η απόκρυψη του πραγματικού νοήματος.
- Χρειάζεται αποκωδικοποίηση του πραγματικού νοήματος
- Γίνεται απλοποίηση ενός σύνθετου νοήματος
- ΖΑΠ

Αντίθεση:

- Δημιουργία εντυπώσεων
- Γίνονται κατανοητές ακραίες καταστάσεις
- Ύφος ζωνρό και παραστατικό

Αποσιώπηση:

- Ο αφηγητής λόγω συναισθηματικής φόρτισης δε θέλει να μιλήσει περισσότερο

- Ο αφηγητής θέλει να υπαινιχθεί κάτι, προβληματισμός (ύφος υπαινικτικό)

Ειρωνεία:

- ΖΑΠ
- Επικριτική διάθεση, υποτίμηση, αποδοκιμασία
- Προσέλκυση του ενδιαφέροντος του αναγνώστη
- Συχνά δίνεται κωμική νότα στο λόγο
- Τραγική ειρωνεία: όταν ο ήρωας αγνοεί μια πραγματικότητα ή μια αλήθεια που γνωρίζουν οι αναγνώστες
- Συχνά συνοδεύεται από υπερβολή, ρητορικό στόμφο, χρήση σημείων στίξης, ασύνδετο σχήμα
- Συναισθηματική φόρτιση – κινητοποίηση
- Αδυναμία ισχυρής επιχειρηματολογίας

Επανάληψη:

- Επιτονισμός κ' ΖΑΠ
- Συναισθηματική φόρτιση
- Προσέλκυση του ενδιαφέροντος του αναγνώστη
- Ένδειξη βεβαιότητας του συντάκτη για το θέμα
- Εξασφαλίζει τη συνοχή του κειμένου

Ρητορική ερώτηση:

- Δημιουργεί προβληματισμό
- ΖΑΠΘ
- Υποτυπώδης διάλογος
- Προσέλκυση του ενδιαφέροντος
- Στοιχείο συνοχής

Μεταφορά:

- Δίνεται ΖΑΠ κ' γλαφυρότητα

- Ο λόγος γίνεται πλούσιος, βαθύς, δυνατός

Παρομοίωση:

- ΖΑΠ
- Καθίσταται εύληπτη και κατανοητή η θέση του συγγραφέα
- Απλοποιεί τα νοήματα (συνδέει κάτι ανοίκειο με κάτι πιο οικείο προς τον δέκτη)
- Λόγος εικονοπλαστικός και αλληγορικός

Προσωποποίηση:

- Η αφήγηση αποκτά συμβολικές διαστάσεις
- Το αντικείμενο της προσωποποίησης αποκτά κύρος και αξίας

Ασύνδετο:

- Λόγος πυκνός, γοργός, ασθματικός
- ΖΑΠ
- Συναισθηματική φόρτιση
- Απαρίθμηση επιπτώσεων (θεατρικότητα / δραματικότητα)
- Αποδεικνύεται η πολυπλοκότητα του προβλήματος και η αμεσότητα του κινδύνου

Πολυσύνδετο:

- Απλότητα στο λόγο
- Εύκολη κατανόηση νοημάτων
- Συναισθηματική φόρτιση του δέκτη

ΓΕΝΙΚΟΤΕΡΑ:

Τα **σχήματα λόγου** νοηματοδοτούν το κείμενο καθώς τονίζουν κάτι ή διαφοροποιούν σημασίες, ανακαλούν μνήμες, εκφράζουν σκέψεις και συναισθήματα. Συγχρόνως, κάνουν ξεχωριστό το ύφος των προσώπων, ενώ το ίδιο το κείμενο αποκτά ένταση, ζωντάνια, αμεσότητα, παραστατικότητα, δραματικότητα. Ταυτόχρονα, προσελκύουν το ενδιαφέρον του δέκτη και τον ευαισθητοποιούν.

